

OTA-ONALAR BILAN HAMKORLIKNING INKLYUZIV TA'LIMDAGI
AHAMIYATI VA STRATEGIYALARI

Mirzaxmadova Rayhona Nazarqul qizi

Chirchiq davlat pedagogika Universiteti Maxsus pedagogika fakulteti

Surdi tarjimonlik yo'nalishi, 1-bosqich talabasi

Email:mirzahmadovarayhona31@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada inklyuziv ta'lim sharoitida ota-onalar bilan hamkorlikning pedagogik, psixologik va ijtimoiy ahamiyati ilmiy-nazariy asosda tahlil etiladi. Ota-onalar ishtirokining inklyuziv muhitga ta'siri, oila-maktab aloqalarini mustahkamlovchi strategiyalar hamda xorijiy tajribalar asosida shakllangan samarali yondashuvlar yoritilgan. Tadqiqot natijalari oila bilan to'g'ri yo'lga qo'yilgan hamkorlik bolaning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyati, ijtimoiy moslashuvi va emotsional barqarorligida muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *inklyuziv ta'lim, ota-onalar bilan hamkorlik, maxsus ehtiyojli bola, pedagogik qo'llab-quvvatlash, oila-maktab aloqasi, kommunikatsiya, ijtimoiy moslashuv, psixologik muhit.*

Аннотация: *В статье рассматривается значение сотрудничества с родителями в условиях инклюзивного образования. Анализируются педагогические, социальные и психологические аспекты взаимодействия, а также эффективные стратегии укрепления партнёрства «семья-школа». Показано, что активное участие родителей способствует успешной адаптации и эмоциональному благополучию детей с особыми образовательными потребностями.*

Ключевые слова: *инклюзивное образование, взаимодействие с родителями, поддержка семьи, коммуникация, дети с ООП, педагогическая помощь, адаптация, партнёрство.*

Abstract.: *This article analyzes the importance of parent-school cooperation within inclusive education. It explores pedagogical, psychological, and social aspects of family involvement and presents strategies that strengthen parental engagement. The findings indicate that active and continuous parental collaboration contributes significantly to children's academic success, social adaptation, and emotional stability in inclusive settings.*

Keywords: *inclusive education, parental involvement, special needs child, educational support, communication, family-school partnership, social adaptation, emotional development.*

KIRISH

Inklyuziv ta'lim bugungi globallashuv sharoitida barcha bolalarning teng ta'lim olish imkoniyatlarini ta'minlashga qaratilgan eng muhim islohotlardan biridir. Maxsus ehtiyojli bolalar uchun yaratiladigan ta'lim muhiti faqat pedagoglar zimmasiga yuklatilgan vazifa

emas, balki oila, jamiyat va ta'lim muassasasi o'rtasidagi mustahkam hamkorlikning natijasidir. Shu bois ota-onalarning inklyuziv ta'limdagi ishtiroki ta'lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Mutaxassislarning ta'kidlashicha, oila bilan muntazam hamkorlik bo'lmaganda maktabdagi korreksion-pedagogik ishlarning samaradorligi sezilarli darajada pasayadi (Karimova, 2019). Mazkur maqolada ota-onalar bilan hamkorlikning mazmuni, ahamiyati va xalqaro standartlarga mos strategiyalari ilmiy asosda yoritiladi.

ASOSIY QISM

Inklyuziv ta'lim sharoitida ota-onalar bilan hamkorlik o'quv jarayonining barqarorligi va bolaning individuallashtirilgan rivojlanish dasturi sifatini oshiruvchi asosiy pedagogik omildir. Oilaning faol ishtiroki bolaga ta'lim jarayonida qo'shimcha motivatsiya beradi, unda o'ziga nisbatan ishonch, mustaqillik va ijtimoiy tajriba orttirish jarayonini tezlashtiradi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, o'qituvchi bilan oila o'rtasidagi o'zaro kommunikatsiya muntazam, tizimli va mazmunli bo'lishi kerak. Muloqotning samarali shakllari sifatida individual suhbatlar, ota-onalar yig'ilishlari, onlayn kuzatuv platformalari, pedagog va psixolog tavsiyalariga asoslangan muntazam hisobotlar ko'rsatib o'tiladi.

Ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish inklyuziv ta'limning ajralmas mexanizmi hisoblanadi. Treninglar, seminarlar va metodik qo'llanmalar oila a'zolarining farzandini to'g'ri qo'llab-quvvatlashiga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogik jihatdan tayyorlangan ota-onalar farzandining rivojlanish dinamikasini aniq baholay oladi, stress holatlarini kamaytiradi va uy sharoitida qo'llab-quvvatlovchi psixologik muhit yaratadi (Tursunov, 2021).

Shuningdek, inklyuziv ta'limda xalqaro tajribalar ota-onalarni "hamkor-ta'lim ishtirokchisi" sifatida ko'rishni taqozo etadi. UNESCO (2020) tavsiyalariga ko'ra, oilaning ta'lim jarayoniga faol jalb qilinishi bolaga moslashtirilgan dastur sifatini ham, ijtimoiy integratsiya darajasini ham oshiradi. O'zbekistonda ham ushbu yo'nalish bo'yicha bosqichma-bosqich rivojlanish kuzatilmoqda: oila bilan maktab hamkorligi raqamlashtirilmoqda, ota-onalar bilan masofaviy maslahat tizimlari kengaymoqda, psixologik xizmatlar esa yanada tizimlashtirilmoqda.

Ota-onalar bilan hamkorlik inklyuziv muhitda nafaqat ta'lim natijalariga, balki bolaning psixologik barqarorligiga ham kuchli ta'sir ko'rsatadi. Uyda yaratiladigan mehribonlik muhiti, ota-onaning qo'llab-quvvatlashi, ishonchi va dalda berishi bolada o'zini himoyalangan his qilish, xavotir darajasining pasayishi va ijtimoiy moslashuvning yaxshilanishiga olib keladi. Shu bilan birga, o'qituvchining kasbiy samaradorligi ham oshadi — chunki oila bilan hamfikrlik va maqsadlarning birligi pedagogik jarayonning izchilligini ta'minlaydi. Natijada inklyuziv ta'limda oila–maktab–jamiyat uchligi barqaror rivojlanishning asosiy modeli sifatida shakllanadi.

XULOSA

Yuqoridagi ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, inklyuziv ta'limning sifatli joriy etilishi bevosita ota-onalar bilan samarali hamkorlikka bog'liq. Oila ishtirokisiz tuzilgan individual

rivojlanish dasturi yetarli natija bermaydi, chunki bolaning asosiy vaqtini oila bilan o'tkazishi uning rivojlanish jarayonida muhim halqa sifatida namoyon bo'ladi. Ota-onalarning pedagogik savodxonligi, ularning psixologik tayyorligi, oiladagi tarbiyaviy muhit va muloqotning ochiqqligi bolada o'ziga bo'lgan ishonch, motivatsiya va ijtimoiy moslashuvning shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Inklyuziv muhitda o'qituvchi va oila o'rtasidagi hamkorlik faqat axborot almashinuvi bilan cheklanmasdan, balki birgalikda muammolarni hal qilish, rivojlanish dinamikasini baholash va o'zaro mas'uliyat tamoyillariga tayanishi zarur.

Shuningdek, xalqaro amaliyotlar ham shuni tasdiqlaydiki, inklyuziv ta'limning muvaffaqiyati jamiyat, maktab va oila o'rtasidagi uzviy bog'liqlik bilan belgilanadi. O'zbekiston ta'lim tizimi ham ushbu yo'nalishda izchil islohotlarni amalga oshirmoqda. Shu bois ota-onalarni hamkor, sherik va teng ishtirokchi sifatida ko'rish inklyuziv ta'limning asosiy strategiyasiga aylanishi lozim.

Takliflar

1. Ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish bo'yicha muntazam seminar-treninglar tizimini shakllantirish.
2. Oila-maktab axborot almashinuvini raqamlashtirilgan monitoring tizimi orqali yuritish.
3. Mahalla, maktab va psixologik xizmatlar hamkorligida oilaviy qo'llab-quvvatlash markazlarini tashkil etish.
4. Ota-onalarning ta'lim jarayonidagi ishtirokini rag'batlantiruvchi tashkiliy-me'yoriy mexanizmlarni ishlab chiqish.
5. Maxsus ehtiyojli bolalar uchun oilada qo'llaniladigan metodik ko'rsatmalarni o'z ichiga olgan mahalliy o'quv-metodik majmualarni kengaytirish.
6. Inklyuziv ta'lim bo'yicha xalqaro tajribalar asosida o'qituvchi-o'ta-ona-mutaxassislar uchrashuvlarini tizimli yo'lga qo'yish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimova R. Inklyuziv ta'lim: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2019.
2. Tursunov H. Maxsus pedagogika asoslari. – Toshkent: "Istiqlol nashriyoti", 2021.
3. Abduqodirova M. Oila va maktab hamkorligi metodikasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
4. Qodirova G., Raximova D. Korreksion pedagogika tamoyillari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2018.
5. UNESCO. Inklyuziv ta'lim bo'yicha metodik qo'llanma. – Toshkent, 2020 (o'zbekcha nashr).
6. Bozorova S. Ota-ona va pedagog muloqoti psixologiyasi. – Toshkent: Ilm Ziya, 2017.
7. Rasulova D. Inklyuziv ta'limni tashkil etishda oila omili. – Toshkent: O'zMU nashriyoti, 2022.

8. Abdulxakimov A. Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash metodikasi. – Toshkent: Barkamol avlod, 2018.